

AR FINANŠU INSTRUMENTIEM SAISTĪTO RISKU APRAKSTS

Banka sniedz Klientam informāciju par riskiem, kas saistīti ar darījumu veikšanu finanšu tirgos, un brīdina par iespējamiem zaudējumiem, kas var rasties, saņemot ieguldījumu pakalpojumus un ieguldījumu blakus pakalpojumus. Banka informē, ka zemāk minētais risku uzskaitījums nav pilnīgs un ietver tikai būtiskākos no tiem, un darījumu veikšanas gaitā Klientam var rasties arī citi riski.

Vispārīgie riski

Emitenta risks – risks, ka vērtspapīru vērtība var samazināties saistībā ar attiecīgā emitenta nespēju pildīt uzņemtās saistības, vājiem finansiālajiem rādītājiem, ekonomiskiem sarežģījumiem vai citiem līdzīgiem iemesliem, un vērtspapīru vērtības samazināšanas rezultātā Klients cietīs zaudējumus.

Valsts jeb politiskais risks - kapitāla zaudēšana vai valūtas pirkšanas/pārdošanas iespējas ierobežojumi sakarā ar notikumiem, kas iespaido valsts vai reģiona politisko vai ekonomisko stabilitāti, vai turpmāku šīs valsts vai reģiona attīstību.

Tirgus risks - risks, kas ietver cenas risku, valūtas risku, procentu likmju risku un likviditātes risku.

Cenas risks - zaudējumu rašanās saistībā ar finanšu instrumentu cenas svārstībām.

Valūtas risks - zaudējumu rašanās saistībā ar tirgus valūtas kursa svārstībām.

Procentu likmju risks - zaudējumu rašanās saistībā ar tirgus procentu likmju izmaiņām.

Likviditātes risks - zaudējumu rašanās saistībā ar tirgus nepietiekamu likviditāti, t.i., apgrūtinātu vai neiespējamu valūtas vai finanšu instrumenta pārdošanu vēlamajā laikā un par vēlamu cenu.

Sistēmas risks - zaudējumu rašanās saistībā ar norēķinu centru vai norēķinu sistēmu disfunkcijas izraisītu neiespējamību veikt norēķinus vai pārskaitījumus.

Juridiskais risks - zaudējumu un papildu izdevumu rašanās saistībā ar grozījumiem *normatīvajos aktos*.

Informācijas risks - zaudējumu rašanās saistībā ar to, ka nav pieejama patiesa un pilnīga informācija par valūtas kursiem, finanšu instrumentu cenām, tirgus tendencēm.

Ar atsevišķiem darījumu veidiem saistītie riski

Darījumi ārvalstu finanšu tirgos ietver riskus, kas var atšķirties no riskiem, kas saistīti ar ieguldījumiem Latvijā. Dažos gadījumos riski var būt augstāki.

Tirdzniecība ar finanšu instrumentiem, izmantojot tirdzniecības platformas, var būtiski atšķirties no tirdzniecības citās sistēmās. Šajā gadījumā klientam var rasties risks ciest zaudējumus datortikla vai citu iekārtu darbības traucējumu rezultātā, risks trešajai personai nesankcionēti piekļūstot tirdzniecības platformai, izmantojot klienta autorizācijas datus u.c.

Darījumi ar atvasinātiem finanšu instrumentiem ir saistīti ar augstu risku un var būt nepiemēroti dažiem ieguldītājiem. Tirdzniecība ar atvasinātiem finanšu instrumentiem parasti notiek, izmantojot finanšu sviru, kā rezultātā var rasties lieli zaudējumi vai peļņa, salīdzinot ar ieguldītājiem līdzekļiem. Tas nozīmē, ka relatīvi nelielas tirgus cenu izmaiņas var radīt proporcionāli daudz lielākas ieguldījuma vērtības izmaiņas. Dažiem atvasinātiem finanšu instrumentiem ir raksturīgas lielas tirgus cenu svārstības, kas attiecīgi paaugstina risku ciest vēl lielākus zaudējumus.

Darījumi ārpus regulētā tirgus (ārpus biržas) saistīti ar relatīvi augstāku risku, salīdzinot ar regulētā tirgū slēgtiem darījumiem, jo pastāv iespēja, ka tirdzniecība ar finanšu instrumentiem ārpus regulētā tirgus var tikt pārtraukta un atvērto pozīciju novērtēšana un slēgšana var būt apgrūtināta.

Darījumi, kad banka dod iespēju iegādāties finanšu instrumentus kredītā (*maržinālie darījumi* - maržinālais Forex vai maržinālais kredīts ar finanšu instrumentu ķīlu). Maržinālā darījuma gadījumā

darbojas sviras mehānisms. Tas nozīmē, ka tiek iemaksāta tikai daļa no veiktā ieguldījuma (samaksāts sākotnējais drošības depozīts), kā rezultātā tiek pastiprināti gan iespējamie ieguvumi, gan zaudējumi. Ja finanšu instruments tiek nopirkts un pārdots tajā pašā dienā, tad klientam nav jāmaksā procenti par naudas aizņemšanos. Ja klients nopērk finanšu instrumentu un nevēlas to pārdot tajā pašā dienā, tad klients bankai maksā bankas noteiktu procentu likmi par naudas līdzekļu izmantošanu.

Citi riski ir atkarīgi no tā, kādu finanšu instrumentu investors iegādājas.

Repo/ Reverse REPO darījumi – līgumi par finanšu instrumentu pārdošanu/ pirkšanu par noteiktu cenu ar nosacījumu atpirkt tos pašus finanšu instrumentus par noteiktu cenu darījuma termiņa beigās. Tādi darījumi ir saistīti ar cenas izmaiņas risku. Nelabvēlīgu finanšu instrumentu cenu izmaiņu gadījumā (ja finanšu instrumentu vērtība samazinās attiecībā pret finanšu instrumentu pirkšanas summu) darījuma partneris var pieprasīt papildus nodrošinājumu.

Ar atsevišķiem finanšu instrumentiem saistītie riski

Vienkāršie finanšu instrumenti

Parastās un privileģētās akcijas

Klients var iegādāties akcijas ar mērķi pārdot tas vēlāk lai gūtu peļņu. Tomēr nav garantijas ka ienākumi tiks gūti, jo akciju cena ir atkarīga no dažādiem faktoriem – uzņēmuma veiksmīgas darbības, industrijas, situācijas valstī un starptautiskajos tirgos utt. Tā rezultātā ir iespējams daļējs vai pilnīgs investētās naudas zaudējums, ja uzņēmums kļūst maksātnespējīgs. Ieguldījums akcijās ir saistīts ar dividenžu maksājuma risku, ja uzņēmums nemaksās dividendes. Nozīmīgs ir arī likviditātes risks.

Parāda finanšu instrumenti

Klients, nopērkot parāda finanšu instrumentus plāno nopelnīt vai nu saņemot procentu maksājumus un/ vai uz instrumenta cenas palielināšanas tirgu. Pastāv varbūtība, ka emitents nespēs atmaksāt pamatsummu un/ vai kupons (kreditrisks), gadījumā, ja emitents bankrotēs. Ja procentu likmes pieaug, parāda finanšu instrumentu cena samazinās. Parāda finanšu instrumenti ar fiksētu kuponu, kuriem ir mazāks kupons un garāks atmaksas termiņš, cena mainās vairāk nekā to parāda vērtspapīru cena, kam ir lielāks kupons un īsāks atmaksas termiņš. Investors var zaudēt daļu no sava ieguldījuma, ja parāda instrumenti tiek pārdoti pirms beigu (atmaksas) datuma. Nozīmīgs ir arī likviditātes risks. Parāda vērtspapīri var būt strukturēti. Strukturētu parāda vērtspapīru cena otreizējā tirgū ir atkarīga arī no bāzes aktīva cenas izmaiņām. Var būt risks zaudēt ieguldīto pamatsummu un nesaņemt ienākumus. Iespējamie riski ir aprakstīti sadaļā „Strukturētie finanšu produkti”.

Ieguldījumu fondi

Ieguldījumu fondiem var būt dažāda līmeņa riski, atkarībā no tā, kādos finanšu tirgus segmentos un finanšu instrumentos tiek veikti ieguldījumi. Naudas un obligāciju fondi ir drošākie (tiem piemīt mazākas daļas vērtības svārstības), bet sabalansētiem un akciju fondiem attiecīgi piemīt lielāks risks (lielākas daļas vērtības svārstības), kas ļauj arī vairāk nopelnīt. Ieguldījumu fonda mērķis, kategorija, Ieguldījumu ierobežojumi, riska līmenis, kā arī izmaksas ir aprakstītas fonda prospektā.

Atvasinātie (sarežģītie) finanšu instrumenti

Tā kā šie instrumenti var būt ļoti dažādi, atkarībā no darījuma bāzes aktīva, ir jāizvērtē atsevišķi arī katra finanšu instrumenta riska profili. Daudziem atvasinātajiem finanšu instrumentiem darbojas sviras mehānisms. Tas nozīmē, ka tiek iemaksāta tikai daļa no veiktā ieguldījuma (samaksāta prēmija vai iemaksāts sākotnējais drošības depozīts), kā rezultātā tiek palielināti gan iespējamie ieguvumi, gan zaudējumi.

Nākotnes darījumi (Futures)

Riski, kas saistīti ar nākotnes darījumiem ir cenu mainīguma (price volatility) risks, likviditātes risks un procentu likmju risks. Ārpusbiržas nākotnes darījumu gadījumā ir arī darījumu partnera risks.

Opcijas (options)

Opcijas pircēja risks ir limitēts (ierobežots), jo samaksātā prēmija līguma noslēgšanas brīdī ir vienīgās nenovēršamās izmaksas, ar ko saskaras opcijas pircējs. Savukārt, opcijas pārdevēja risks ir nelimitēts (neierobežots). Citi finanšu riski, kas saistīti ar opcijām, ir cenas mainīguma (*price volatility*) risks, likviditātes risks un procentu likmju risks. Opcija zaudē savu vērtību, ja tā netiek īstenota līdz darījuma beigu datumam. Ārpusbiržas tirgotām opcijām ir darījuma partnera risks.

Mijmaiņas darījumi

Valūtu mijmaiņas darījumu galvenais risks ir procentu likmju risks. Citi riski ir valūtu risks, kas attiecas tikai uz maksājamo procentu starpību, likviditātes risks un darījuma partnera risks. Nelabvēlīgu finanšu instrumentu cenu izmaiņu gadījumā, darījuma partneris var pieprasīt papildu nodrošinājumu. Procentu likmju mijmaiņas darījuma galvenais risks, kas rodas, ir procentu likmju risks un darījuma partnera risks.

Strukturētie finanšu produkti

Katram strukturētajam produktam ir atšķirīgs riska profils. Tā kā ir pieļaujams liels daudzums dažādu kombināciju, nav iespējams aprakstīt katra strukturētā produkta risku. Par riskiem, kas saistīti ar strukturētajiem produktiem, klients tiks informēts, slēdzot katru konkrēto līgumu.

Veicot darījumus ar finanšu instrumentiem, kuru tirdzniecībai ir nepieciešams noguldīt Drošības depozītu, jāņem vērā, ka, aktīvu cenas krituma rezultātā, drošības depozīta summa, no kuras ir atskaitīti zaudējumi, ir mazāka nekā uzturēšanas drošības depozīts, un šādā gadījumā investors saņem *margin call*, t.i., viņam ir jāpapildina konts (jāiegulda nauda), lai atjaunotu drošības depozītu līdz nepieciešamajam līmenim. Ja investors nepapildina drošības depozīta kontu, bankai ir tiesības noslēgt investora pozīciju saskaņā ar tobrīd spēkā esošo tirgus cenu, un segt zaudējumus no drošības depozīta naudas līdzekļiem.

Drošības depozīts var tikt pielietots kā *Sākotnējais* drošības depozīts (*initial margin*), kas ir summa, kas jānogulda bankā, noslēdzot darījumu, un *Uzturēšanas* drošības depozīts (*maintenance margin*), kas ir minimālā naudas summa, kurai jāatrodas kontā pastāvīgi līdz darījuma termiņa beigām.

Drošības depozīts ir finanšu sviras mehānisma sastāvdaļa. Katru reizi, kad investors aizņemas naudu, lai to ieguldītu finanšu instrumentos, šī procesa rezultātā tiek pastiprināti gan iespējamie ieguvumi, gan arī zaudējumi, un tieši tādēļ jēdziena nosaukums ir "svira".

Klientam ir jāņem vērā - *jo lielāks ir finanšu instrumenta potenciālais ienesīgums, jo lielāks ir risks ciest zaudējumus.*

Klients saprot,

- ka Banka neatbild par zaudējumiem, kas varētu rasties Klientam sakarā ar darījumiem, kurus Banka ir veikusi atbilstoši Rīkojumiem;
- ka Banka neatbild par zaudējumiem, kuri ir radušies Klientam Klienta koda izpaušanas rezultātā, ja izpaušana nav notikusi Bankas vainas dēļ;
- ka Klientam ir pienākums paziņot par savu esamību iekšējās informācijas turētāju sarakstos, un ka viņam ir zināms par iekšējās informācijas izmantošanas nepieļaujamību un par šo izmantošanu noteikto atbildību;

- ka tirgus manipulācijas ar Finanšu instrumentiem nav pieļaujamas, un Klientam ir zināms par atbildību, kas iestājas par tirgus manipulācijām ar Finanšu instrumentiem.

Klients piekrīt,

- ka Banka veic to savu telefona sarunu ar Klientu ierakstu, kuras saistītas ar operācijām vērtspapīru tirgū un ar Klienta rīkojumiem, uzsāktiem un/vai veiktiem darījumiem. Klients piekrīt, ka šādiem sarunu ierakstiem ir pilns juridisks spēks un tie var tikt izmantoti tiesā par Rīkojumu un to nosacījumu esamības vai neesamības pierādījumiem;
- ka Latvijas Republikas spēkā esošā likumdošanā paredzētajos gadījumos Banka izpauž ziņas par Klientu un tā darījumiem;
- ka Klients pilnā apjomā atlīdzina zaudējumus, kuri ir nodarīti Bankai sakarā ar to, ka Klients nav izpildījis saskaņā ar noslēgtajiem līgumiem uzņemtās saistības.

Esmu iepazinies:

vārds, uzvārds

paraksts

datums
